

**КОНЦЕПЦИЯ**  
за развитие на дейността на  
Държавната агенция за българите в чужбина  
(съгласно т.3.5 от Заповед № Р-250/12.12.2014 г.)

Държавната агенция за българите в чужбина е създадена с Постановление № 180 от 1.10.1992 г. на Министерския съвет на Република България като изпълнителен орган на правителството за осъществяване политиката на държавата спрямо българите и техните общности. От 21 февруари 2000 г. с Постановление на МС № 19 получава статут на Държавна агенция.

На сайта на институцията в раздела „За нас“ е поместен един емоционален текст за условията, в които е създадена агенцията, за първоначалните ѝ задачи и трудности. От тогава до днес агенцията е изминала дълъг път и не малко е допринесла за постигане на най-голямата цел – българите по света отново да преоткрият България като своя родина. Много неща са се променили за тези повече от 20 години – и в България и в извън нея. Процесите в българските общности в чужбина се развиват все по-динамично, взаимоотношенията им с България са все по-тесни. А агенцията през последните години явно изостава от тази динамика, всекидневната ѝ работа много често е в противоречие с реалното състояние на българските общности в чужбина. Изглежда е време функциите и дейността на Държавната агенция за българите в чужбина да бъдат основно преразгледани и актуализирани.

**I. ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ:**

**1. Остарели представи за дейността и функциите на ДАБЧ**

На първо място, необходимо е да бъде преосмислено значението на понятието „осъществяване на държавната политика“. Политиката не е нещо непроменяемо, което, прието веднъж следва да бъде сляпо следвана и изпълнявана. За изминалите над 20 години от създаването на агенцията в България и по света са настъпили изключително големи промени, и всяка от тези промени би трябвало незабавно да намира отражение в политиката на страната спрямо диаспората. От друга страна, отговорността върху това да бъдат проследявани промените и осъвременявана политиката на правителството, е и на Държавната агенция. ДАБЧ следва да е водещо звено, подпомагащо Правителството в определяне на политиката по отношение българите в чужбина и в нейното изпълнение. Това на свой ред безусловно изисква ДАБЧ да бъде в течение не само с промените в страната и чужбина, но и да има постоянен активен контакт с българските общности в чужбина и непрекъснато обновяваща се информация по всички въпроси, свързани с взаимоотношенията им с България.

**2. Недостатъчна координация между институциите в България**

Този проблем е пряко следствие от първия: след като отсъства разбирането, че инициативата за промяна и осъществяване на политиката трябва да принадлежи на ДАБЧ, съответно липсват и съответните контакти с другите ведомства, компетентни в една или друга сфера, засягаща българите в чужбина. Координацията между ДАБЧ и други държавни институции е недостатъчна и не винаги ефикасна. В някои случаи тя е формална, в други – кампанийна, а резултатите (доколкото ги има) не се систематизират и развиват. Освен това, негласно е определен ограничен кръг ведомства, за които се смята, че имат отношение към темата (МВНР, МВР (дирекция „Миграция“), МОН (ПМС 103 и 228, 334 и Програма „Роден език и култура зад граница“), МП (Дирекция „Българско гражданство“), МК (Българските културни институти в чужбина) и някои други), без да се отчита фактът, че на практика няма министерство или агенция, чиято дейност не би могла да засегне интересите на стотици хиляди български граждани в чужбина. Това понякога води до куриозни до абсурдност ситуации.<sup>1</sup>

### 3. Липса на информираност за дейността на ДАБЧ

През последните няколко години в агенцията се наблюдава сериозно недооценяване значението на PR-а и Връзките с обществеността. Информационната дейност, изведена като един от приоритетите на агенцията, се ограничава на практика с поддържането на сайт (за чието съдържание има какво да се желае) и издаването в края на календарната година на няколко книги на българи от чужбина. В резултат и българският данъкоплатец и общностите в чужбина са в неведение за дейността на агенцията, което води до погрешни заключения и чести недоволства. Особено ярко този проблем изпъкна през последната година във връзка с поредицата скандали около издаването на Удостоверения за български произход, когато в общественото пространство се създаде впечатление, че единственото, с което се занимава ДАБЧ е да удостоверява българският произход на желаещите да се сдобият с българско гражданство.

## II. НАСОКИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ:

### 1. Промяна в принципите на дейността на ДАБЧ

През 1992 г. Агенция за българите в чужбина е създадена като съвършено нов орган, а не като правоприемник на съществувалите до 1989 г. структури за контрол над българите по света<sup>2</sup>. Т.е. през 1993 г., когато институцията реално започва работа, установяването (възстановяването) на контакти с българските общности по света започва от нулата. В тези условия беше оправдано работата на органа да бъде построена на географски принцип: Америка, Австралия и Океания, Латинска Америка, Западна и Средна Европа, Балканите, страните от бившия СССР и т.н. Най-общо казано, при определяне политиките за връзки с българите в чужбина се разглеждаха две мегагрупи: „емиграцията“ и „историческите общности“. Още след

<sup>1</sup> Всяко от тези твърдения при необходимост мога да подкрепя с конкретни примери.

Също така при интерес от страна на комисията бих могла да представя моите виждания за това, в какво конкретно би трябвало да се състои координацията

<sup>2</sup> Комитета за българите в чужбина, Славянския комитет

няколко години практиката започна да налага и функционалния принцип – започнахме да обобщаваме проблемите на отделни видове български организации – училищата, медиите, студентските организации. Днес вече е съвършено очевидно, че географският принцип не може да бъде водещ. За да бъде ДАБЧ адекватна на изискванията на времето, работата ѝ трябва да бъде ориентирана **не към българите в една или друга страна, а към основните проблеми и въпроси, които са във фокуса на взаимоотношенията между България и българите по света.** Изминалите години позволяват тези проблеми и въпроси да бъдат систематизирани в три основни групи:

- **Културно-образователни** (дейности, свързани със запазване на българското етно-културно пространство, популяризиране на българската култура и духовност в чужбина и т.н.)
- **Социално-политически** (участие на българи от чужбина в българския обществен и политически живот на България)
- **Административно-правни** (взаимоотношения на отделните българи с институциите в България)

Всеки кръг от тези проблеми в една или друга степен и по свой специфичен начин засяга всички българи по света, независимо в коя държава живеят и дали са от „емигрантските“ или от „историческите“ общности. Но за да бъдат те правилно поставяни и решавани, следва да се промени подходът, а именно, политиките на българското правителство да бъдат насочени към:

- **Общностите, съставени предимно от лица от български произход с чуждо гражданство<sup>3</sup>**
- **Българските граждани в чужбина<sup>4</sup>**

Само така проблемите от посочените три групи ще бъдат правилно решени, което ще бъде от взаимна полза както за България така и за сънародниците ни в чужбина.

## 2. Инициране преглед на родното законодателството

Необходимостта от тази стъпка е очевидна и дори много закъсняла. Сред най-належащите са:

- **Законът за българите, живеещи извън Република България.** Отделни моменти са остарели и не отговарят на настъпилите промени, други вече са доказали своята несъстоятелност и трябва да бъдат премахнати. За трети трябва да бъде определен ред и условия за прилагане.
- **Редакцията от 2010 г. на Закона за българско гражданство** значително подобри условията за придобиване на българско гражданство от лица от български произход. Но в процеса на прилагането му излязоха несъвършенства, които в момента доста затрудняват работата както на

<sup>3</sup> Това не са непременно „старите“ „исторически“ общности, тъй като в страните с т.нар. „емигрантски“ общности вече има изключително много сънародници без българско гражданство

<sup>4</sup> За последните 20 години хиляди българи от Украйна, Молдова, Македония, Сърбия и т.н. получиха българско гражданство, което непременно трябва да се взема предвид при работата с тях.

Министерството на правосъдието, така и на ДАБЧ. Затова иницирането на ново актуализиране също е наложително.

- Наболял и неотложен е въпросът с промените в изборното законодателство, които да дадат възможност стотици хиляди български граждани в чужбина да участват в обществено-политическия живот на България.
- От години българските училища в чужбина търсят своето място в Закона за образованието. ДАБЧ има достатъчно опит за да обобщи техните предложения за подготвяния от доста време нов образователен закон.
- Нов момент е приетата Националната стратегия за българските граждани и историческите български общности по света, на която предстои да ѝ се намери точното място сред законодателните актове, засягащи взаимоотношенията на България и българите по света.

На по-късен етап трябва да започне последователна работа по постепенното привеждане на законодателството на България в синхрон с политиката по отношение на българите в чужбина. Това е един дълъг процес, който ще отнеме време и за който е необходимо тясно сътрудничество с общностите по света.

### 3. Обобщаване на чуждестранния опит

Също очевидна стъпка и много важна стъпка. Опитът на държави с най-успешни резултати и добри практики в работата с диаспорите си – Германия, Гърция, Италия, Израел, Румъния, Унгария, др. – обобщен и адаптиран към българските условия – значително би улеснил взаимоотношенията с българите в чужбина във всички сфери.

### 4. Оптимизиране информационния масив за българите в чужбина

Една от най-болните теми, изискваща огромна работа в различни направления. Ето само някои от най-належащите:

- На първо място – актуализация на наличните регистри на българските дружества и организации по света;
- Тясно сътрудничество с институции, осъществяващи контрол на миграцията; инициране и съдействие за установяване на сътрудничество между Националния статистически институт със съответни институти в държави с масова имиграция от български граждани<sup>5</sup>, изграждане на база данни на български граждани в чужбина и интегрирането ѝ в Единна система за обмен на електронни документи (ЕСОЕД);
- Създаване на база данни на студенти от български произход, завършили в България по ПМС 103 и 228

### 5. Оптимизиране взаимоотношенията с общностите

При анализ и оценка на нуждите на съответната общност следва да се има предвид, че самата тя далеч не винаги има ясна представа и ясни искания към България поради ред причини: разединение на дружествата, неприязън, а понякога и

<sup>5</sup> Например, Испания

вражда помежду им и др. Българското правителство следва да изпраща ясни сигнали към българските общности в чужбина, които да изразяват конкретни политически, икономически, културни и демографски перспективи за развитие. И ДАБЧ е отговорна тези сигнали да достигат до тях точно и на време. За целта е необходимо:

- Да се проучи и използва опитът на създадените и активно работещи в много страни **Обществени съвети**, като се обмисли възможността моделът да се приложи сред всички общности;
- Да заработи **Националният съвет за българите, живеещи извън Република България**, предвиден в ЗБЖИРБ.

#### **6. Проектно финансиране**

Ограниченията на бюджета не може и не трябва да бъдат причина за ограничение на дейностите на ДАБЧ. Институцията следва много активно да участва със самостоятелни и съвместни проектни предложения пред национални и европейски институции (напр. ОПАК) в области като образование, културен обмен, развитие на административен капацитет и подобряване на предлаганите административни услуги (съвместно с МОН, МВнР, МВР, МТСП и др.). Много български държавни институции вече няколко години успешно разработват и изпълняват проекти.

За да бъде промяната ефективна, необходимо е работата по прилагането на описаните стъпки да започне едновременно и да протича успоредно. Наред с това, с оглед сегашното състояние на ДАБЧ и за да бъде възможно изпълнението на горепосочените намерения, належащо е да бъдат решени следните:

### **III. НЕОТЛОЖНИ ЗАДАЧИ:**

1. Ревизия на реда на издаването на Удостоверенията за български произход и привеждането му в съответствие с изискванията на проведените проверки.
2. Преструктуриране на ДАБЧ; привеждане на личния състав и длъжностните характеристики и формиране на работни екипи в съответствие с формулираните по-горе стъпки за решаване на наличните проблеми и по-нататъшното развитие на Агенцията.
3. Провеждане на консултации със заинтересованите държавни институции по предложените промени; инициране създаването на Междуведомствени комисии и Работни групи за осъществяването на предложените дейности

Това е само бегъл преглед на основния кръг проблеми, и само някои от най-наложителните стъпки за преодоляването им, което е напълно реализуемо при наличие на:

- Воля, умения и знания от страна на ръководството на ДАБЧ;
- Подкрепа на правителството и сътрудничество с държавните институции;
- Конструктивно партньорство с българските общности в чужбина.

Согласно, 19.01.2015г